

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/192-19#Text> 4. Закон України від 11.07.2021 року «Про прокуратуру» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> 5. Закон України від 05.08.2021 року «Про судоустрій та статус суддів» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> 6. Указ Президента України від 8 квітня 2008 року «Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/311/2008#Text>

Тетяна Петрівна Матюшкова,

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри криміналістики,
судової експертології та домедичної підготовки факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ЕЛЕКТРОННА (ЦИФРОВА) ІНФОРМАЦІЯ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛІСТИКИ

Перед сучасною криміналістикою та кожним із її розділів постають нові завдання, важливі теоретико-методологічні проблеми, пов'язані із вивченням й врахуванням сучасних тенденцій науково-технічного прогресу, загроз сучасної злочинності та їх впливу на формування криміналістичних знань. Так, стрімкий розвиток інформаційних, телекомунікаційних, біометричних, інших інноваційних технологій, їх активне використання при вчиненні злочинів обумовлюють необхідність проведення спеціальних обстежень новітньої цифрової, електронної, телекомунікаційної техніки (систем мобільного зв'язку, мобільних телефонів, смартфонів, планшетів, ноутбуків і субноутбуків, безпілотних аеросистем, обладнання суден, електронних онлайн-засобів, електронних веб-проектів, систем відеоспостереження, розумного (інтелектуального) будинку, систем і пристроїв охоронної сигналізації, віддалених сховищ, сервісів всесвітньої мережі Інтернет, відповідного програмного забезпечення тощо) з метою виявлення, фіксації та вилучення електронних (цифрових) слідів підготовки, вчинення й приховування злочинів, їх подальшого дослідження та використання для встановлення всіх обставин механізму вчинення конкретного злочину.

Інтерес науковців викликають, зокрема, діджиталізація техніко-криміналістичних досліджень, цифрова фотовідеографія, нові способи вчинення злочинів з використанням різних типів електронно-обчислювальних машин та Інтернет, а також нові техніко-криміналістичні засоби виявлення, розслідування й запобігання злочинам, проблемні питання збору, дослідження та використання електронних (цифрових) доказів при розслідуванні окремих видів злочинів, застосування сучасних технологій у тактиці слідчих (розшукових) дій, автоматизована методика розслідування злочинів тощо [1; 2; 3].

На сьогодні електронна (цифрова) інформація певною мірою відображені у різних структурних частинах криміналістики. Так, у загальнотеоретичних положеннях міститься інформація про електронні (цифрові) сліди злочину [4], зазначається про новий напрямок криміналістичної ідентифікації, пов'язаний із ідентифікацією технічних засобів за залишеними цифровими слідами [5], відмічено зв'язок криміналістики з природничими й технічними науками, що забезпечує перспективні розробки у галузі генної інженерії, обчислювальної техніки, використання поліграфа, фоноскопії [6, С. 18].

У той же час, розділ криміналістичної техніки містить окремі положення з дослідження електронних підписів і документів; у криміналістичній тактиці та методиці активно розробляються, удосконалюються й впроваджуються рекомендації з тактичних особливостей проведення окремих слідчих (розшукових) дій, методики розслідування

окремих видів злочинів, у способах підготовки, вчинення й приховання яких використовуються інформаційні технології, виникають електронні (цифрові) сліди.

Разом з тим, слід відзначити численні наукові дискусії з окреслених питань. Зокрема, тривають наукові дискусії щодо природи і структури вітчизняної криміналістики з урахуванням світових тенденцій, щодо розширення предмету криміналістики [7]. Сучасні публікації в галузі криміналістичної техніки також сповнені пропозицій її зміни та вдосконалення, у першу чергу, через підкреслення самостійності й спорідненості криміналістичної техніки й судової експертології [8], розвиток таких напрямів дослідження криміналістичної техніки, як криміналістичне дослідження наркотичних засобів, електронних носіїв інформації, об'єктів наявності ДНК [9, С. 12], впровадження в практику розслідування нових сучасних інноваційних технологій і технічних засобів збирання та використання слідів злочинів, доповнення розділу криміналістичної техніки такою науковою концепцією, як «криміналістична інновація» [10]. Попри це, у сучасній науковій літературі техніко-криміналістичне дослідження електронних носіїв інформації все ще вважається нетрадиційною галуззю криміналістичної техніки [11, С. 813].

У зв'язку із тим, що у повсякденний побут увійшли також і такі нові терміни, як «звукові, запахові, електронні і геномні сліди», «електронний підпис», «електронний документ», науковці акцентують увагу на потребах практики у розробленні нових засобів і методів їх виявлення, порядку їх збирання і дослідження [12, С. 109-110]. Тому у сучасних тактичних рекомендаціях знаходять своє відображення особливості огляду, інших слідчих (розшукових) дій, при проведенні яких можуть бути виявлені та підлягають збору, дослідженню і використанню електронні (цифрові) сліди. Більше того, на думку окремих вчених, особлива природа електронних (цифрових) слідів, специфічність їх виникнення, існування, копіювання й дублювання, зберігання й візуалізації обумовлює особливий процесуальний порядок і тактику їх виявлення, фіксації і вилучення, у зв'язку з чим висловлені пропозиції про доцільність виділення в окремі слідчі (розшукові) дії «електронного огляду інформаційного середовища» і «електронного копіювання» та відокремлення збирання (отримання) електронної інформації у окремий спосіб отримання доказів [13, с. 228].

У криміналістичній методиці зусилля науковців сконцентровані на удосконаленні методик розслідування таких видів злочинів, як комп'ютерні злочини та інші злочини, при вчиненні яких використовуються інформаційні, комп'ютерні й телекомунікаційні технології. А саме, кіберзлочинів, вчинених із використанням новітніх засобів, методів і технологій електронного інтелекту, шахрайств з використанням мережі Інтернет, злочинів проти виборчих прав громадян тощо. Відбувається розвиток наукових положень з питань електронного кримінального провадження, розробка методик розслідування злочинів, які скоюють у світовому космічному просторі, та інших [14; 15].

Таким чином, електронна (цифрова) інформація як невід'ємний атрибут сучасної злочинної й криміналістичної діяльності визначає перспективи розвитку криміналістики, що пов'язані із переглядом як окремих складових її системи, так і криміналістики в цілому, та обумовлює перспективи подальших наукових досліджень у даному напрямку. Особливо, зважаючи на поширення теорії «комп'ютерної криміналістики» як науки, основною метою якої називають вилучення даних з електронних доказів, обробку їх у розвідувальні дані та представлення результатів для судового розслідування [16; 17].

Список використаної літератури: 1. Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці, судовій експертизі та юридичній практиці : матеріали міжнар. «круглого столу» (Харків, 12 груд. 2019 р.) / редкол.: В. Ю. Шепітько (голов. ред.), В. А. Журавель, В. М. Шевчук, Г. К. Авдєєва. Харків : Право, 2019. 164 с. 2. Використання електронних (цифрових) доказів у кримінальних провадженнях [Текст] : метод. реком. / [М. В. Гуцалюк, В. Д. Гавловський, В. Г. Хахановський та ін.] ; за заг. ред. О. В. Корнейка. Вид. 2-ге, доп. Київ : Вид-во Нац. акад. внутр. справ, 2020. 104 с. 3. Маланчук П.М., Мантула А.П.

Перспективи розвитку криміналістичної техніки в розслідуванні, розкритті і попередженні злочинів // «Young Scientist». № 11 (51). November, 2017. С. 914-918. 4. Орлов Ю.Ю. Електронне відображення як криміналістичний об'єкт // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ 2019. № 4 (113). С. 15-23. 5. Заєць І.С. Перспективи криміналістики в умовах інформатизації суспільства // Актуальні питання виявлення та розкриття злочинів Національною поліцією: вітчизняний та зарубіжний досвід [Текст] : матеріали Міжнар. наук.-практ. круглого столу (Київ, 19 лют. 2020 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 264 с. С. 77-81. С. 80. 6. Криміналістика : підручник : у 2 т. Т. 1 / [А. Ф. Волобуєв, М. В. Даньшин, А. В. Іщенко та ін.] ; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва, Р. Л. Степанюка, В. О. Маляррової ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. 384 с. 7. Когутіч І. І. Використання знань та засобів криміналістичної тактики і методики під час розгляду кримінальних справ у суді: монографія. Львів: Тріада плюс, 2009. 448 с. 8. Щербаковський М.Г. Співвідношення та структура криміналістичної техніки й судової експертології // Теорія та практика судової експертизи. 2020. № 21. С. 133-147. 9. Степанюк Р.Л., Перлін С.І. Напрями розвитку структури і змісту криміналістичної техніки в Україні // Криміналістичний вісник. № 2 (32), 2019. С. 6-14. 10. Шевчук В.М. Інновації у криміналістичній техніці: сучасні можливості й проблеми застосування // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2020 № 43. С. 146-151. 11. Велика українська юридична енциклопедія. У 20-ти томах. Том 20 Криміналістика, судова експертиза, юридична психологія. : [том уміщує 1199 статей, 237 іл.] / Г. К. Авдєєва, В. І. Алексєйчук, Ю. П. Аленін, В. В. Баранчук, В. В. Білоус ; гол. редкол. В. Ю. Шенітько. 2018. 951 с. 12. Біленчук П.Д., Колонюк В.П., Ярмолук А.А. Криміналістика третього тисячоліття: освіта, наука, практика // Криміналістика и судебная экспертиза. 2015. Вып. 60. С. 106-117. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/-krise_2015_60_16. 13. Метелев О.П. Проблеми визначення допустимості і належності цифрових (електронних) доказів у кримінальному процесі // Вісник кримінального судочинства. № 3. 2019. С. 224-238. 14. Біленчук П.Д., Малій М.І. Актуальні питання комп'ютерної криміналістики і кібербезпеки в новому тисячолітті // Актуальні питання криміналістики : Збірн. матер. всеукр. наук.-практ. конф. К. : НАВС, 2019. С. 58-61. 15. Біленчук П.Д., Малій М.І. Електронне кримінальне провадження. Пріоритетні напрями цивілізаційного розвитку та можливості імплементації в Україні // Юридичний Вісник України. 2019. № 42-43. С. 20-21. 16. Федотов Н.Н. Форензика – компьютерная криминалистика. М. : Юридический мир. 2007. 432 с. 17. Digital Forensics // URL : <https://www.interpol.int/en/How-we-work/Innovation/Digital-forensics> (дата звернення 15.10.2021).

Ганна Володимирівна Мудрецька,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального процесу
Одеського державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ АПЕЛЯЦІЙНОГО ОСКАРЖЕННЯ УХВАЛИ СУДУ ПРО ПРОДОВЖЕННЯ СТРОКУ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ

Тримання під вартою є найбільш суворим запобіжним заходом, який застосовується під час здійснення кримінального провадження і пов'язаний із суттєвим обмеженням фундаментальних прав людини, перш за все, – права на свободу та особисту недоторканність. КПК України передбачає можливість застосування запобіжного заходу